

СЕРПІН БЕРЕР СОНЫ БАСТАМА

ҰЛЫ ҰСТАЗ ҰЛАҒАТЫ – ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ТҮПҚАЗЫҒЫ

Университетіміздің халықаралық байланыстар ауқымының күн сайын дерлік кеңейіп келе жатқаны ақиқат. Бұл сөзіміздің дәлелі ретінде өткен жексенбі күні еліміздің ең ірі білім ордасына биылғы жылдан бастап Түркияның Мәдени астанасы атанған Эскишехир қаласының губернаторы Гюнгор Азим Туна бастаған Түрік Кеңесі делегациясының келіп кеткендігін айтқымыз келеді. Қонақтарды университет ректоры Ғалым Мұтанов университеттің жаңадан ашылған кітапханасының алдынан қарсы алып, алып та көркем кітап қоймасын, оның ішіндегі «екінші ұстаз» – Әбу Насыр әл-Фарабиге арналған музейді аралатты. Кітапханадан соң бауырлас елден келген қонақтар университеттің өткені мен бүгіннен мағлұмат беретін орталық музейді аралап шықты.

Түрік делегациясының сапында Эскишехир қаласының губернаторымен бірге Түрік Республикасының Алматыдағы Бас консулы Супхи Атан, орынбасары Мерве Пондеш, ел Премьер-министрінің бас кеңесшісі профессор, доктор Бекир Карлыға, ол кісінің зайыбы Польшен Карлыға, «Эскишехир-2013 – Түрік әлемінің Мәдени астанасы» Агенттігінің Басқарма мүшесі Ахмет Кот, Қоршаған орта және Қала құрылысы министрлігінің маманы Жумхур Меликоғлы, аудандық жоспарлау жөніндегі маман Вейсел Шимшек, Эскишехир қаласы губернаторының кеңесшісі Байрам Кок, Анкарадағы Қазақстан Республикасы Елшісінің кеңесшісі Зафер Кибар, Еуразия Жазушылар қауымдастығының президенті Якуп Омероғлы, «Эскишехир-2013 – Түрік әлемінің Мәдени астанасы» Агенттігінің Басқарма кеңесшісі Ибрахим Аккун, Диде университетінің дінтану факультетінің профессоры, доктор Әждер Окумуш және Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетіндегі түрік тілінің оқытушысы Нұрай Понеш сияқты ханымдар мен мырзалар жүрді. Ал, университет тарапынан ректор Ғалым Мұтанов бастаған әр сала жұмыстары жөніндегі проректорлар мен іскерлік байланыс орнатуды көздеген факультеттердің декандары мен кафедра меңгерушілері болды.

Жалғасы 2-бетте

ҮЗДІК БОЛУ – ҮЛКЕН ЖАУАПҚЕРШІЛІК

Мемлекетіміздің түпкір-түпкіріндегі ЖОО-лардың сан салалы қызметін қамтитын Білім беру сапасын қамтамасыздандыру тәуелсіз қазақстандық агенттігі биыл жетінші рет өз жұмыстарының қорытындысын жариялағаны белгілі. Қазақстанның ең үздік көп салалы ЖОО-ларының ұлттық рейтингінде ҚазУУ биыл алғашқы орынға шықты. Кезекті ректорат отырысы осы ұлттық рейтинг нәтижелері мен талаптарын, келешектегі университет ұстанымын талқылаумен басталды.

Агенттік ұлттық және халықаралық деңгейде аккредиттеу шаралары мен академиялық ранжирлеу арқылы еліміздегі жоғары оқу орындарының бәсекеге қабілеттілігін арттыруды мақсат етеді. Алғашқыда қоғамға ақпарат беру мақсатында қолданылғанымен, бүгінде ЖОО рейтингілері университеттер қызметінің сапалық көрсеткіші болып табылады. Сондықтан да әр білім ордасының академиялық статистикалық көрсеткіштерді талдау, сарапшылық бағалаулар, жұмыс берушілер сауалнамасы негізінде құрылған рейтинг нәтижелерін саралап, кемшін тұстарды жетілдіруінің маңызы зор.

Жалғасы 2-бетте

Өткен сенбі күні әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің спорт кешенінде Білім және ғылым министрі А. Сәрінжіповтің қатысуымен футболдан Ұлттық студенттер лигасы ойындарының «Қуз-2014» турнирі өтті. Турнир кестесі бойынша алғашқы ойын әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті мен Қ. Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық университетінің командалары бәсекеге түсіп, нәтижесінде 8:3 есебімен ҚазУУ командасы жеңіске жетті. Ескерте кетелік, турнир ойындары жалғасып жатыр. Ойындар барысында Астана қаласындағы финалдық ойынға баратын үздік төрт команда алдағы қараша айының 15-жұлдызында анықталатын болады.

Елімізде бұқаралық, соның ішінде студенттік спорттың дамуына қажетті барлық жағдай жасалып отырғаны баршаға мәлім. Әрі бұл бағыттағы жұмыстардың кеңінен қанат жаюына, салауатты өмір салтын қалыптастыру мен жастар арасындағы насихатталуына Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың өзі баса назар аударып отырғаны да белгілі. Осы тұрғыдан алғанда, биылғы жылы құрылып отырған футболдан Студенттердің Ұлттық Лигасы ойындарының студент-жастардың арасындағы спортқа деген қызығушылықты одан әрі арттырып, олардың салауатты ұрпақтың жаңа буынына айналуына өзіндік ықпалын тигізеді де хақ. Аталған Лига Білім және ғылым министрі Аслан Сәрінжіпов пен Қазақстан Футбол федерациясының бас хатшысы Аллен Шайжүнісовтің арасындағы сөз болып отырған лиганы құру жөніндегі ынтымақтастық туралы меморандумға биылғы жылдың 12-мамырында қол қоюларының нәтижесінде дүниеге келген болатын. Осы ынтымақтастық аясында өткізіліп отырылатын Студенттер лигасы ойындарының мақсаты – жастар арасындағы бұқаралық футболдың қарқын алуына, үлкен футболдың дамуына зор үлес қосу. Жалпы, дамыған елдерде студенттік спорт маңызды индустрияға

айналған. Сондықтан да еліміздегі оқушылар мен студенттерді жаппай қамтитын бұл лиганың негізгі мақсаты да бұқаралық футболды дамытуға бағытталған.

Жиналған қауымды осы айтулы шараның ашылуымен шын жүректен құттықтаған министр А. Сәрінжіпов: «Тұтастай алғанда, алғаш өткізіліп отырған бұл ойындар Астана және Алматы қалаларында өткізіліп жатыр. Лиганың жарыстарына Алматыдан 7 және Астана қаласынан 8 команда қатысуда. Финалдық ойындар желтоқсан айында Астана қаласындағы «Астана Арена» стадионында өтеді. Осы матчтарды ұйымдастырғандары үшін футбол лигасының өкілдеріне үлкен алғысымды білдіремін», – деді.

Өз кезегінде университет ректоры Ғалым Мұтанов та студенттер мен ұстаздарды және көрермендерді университет қабырғасының тарихындағы тұңғыш рет өткізіліп отырған осындай айтулы шараның ашылуымен құттықтады. Университет басшысы студенттердің өз университеттерінің рейтингін көтеріп, жүлде қорын байытуға лайықты үлестерін қосатындығына сенімін білдіре келе: «Әлемдік спорт жетістіктері ел қуатының үздік көрсеткіші болып табылады.

Жалғасы 8-бетте

БҮГІНГІ САНДА:

БҮГІНГІ САНДА:

БҮГІНГІ САНДА:

ПРЕЗЕНТАЦИЯ
В ГЕРМАНИИ

2-стр.

НОВАЯ СИСТЕМА
ДИАГНОСТИКИ
ЗАБОЛЕВАНИЯ ЧЕЛОВЕКА

3-стр.

ҚАЗУУ –
БІЛІМНІҢ ХАН ТӘҢІРІСІ!

7-бет

Жалғасы. Басы 1-бетте

ҰЛЫ ҰСТАЗ ҰЛАҒАТЫ – ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ТҮПҚАЗЫҒЫ

Ұлттық университеттің көрнекті жерлерін аралап, тарихымен танысып шыққаннан соң делегация мүшелерін университет ректоры қабылдады. Оқу ордасы басшысының құттықтау сөзінен кейін, сөз кезегін алдымен Бас консул Супхи Атан алып, күннің жексенбі болғандығына қарамастан, барлығын ысырып тастап осындай мамыражай көңіл күймен қарсы алып, қабылдау ұйымдастырғандықтары үшін университет басшысы мен ұжымына зор алғысын білдірді. Мұнан соң сөз тізгінін Эскишехир қаласының губернаторы Понгор Азим Туна мырза алып, өзара ынтымақтастықты одан әрі нығайтып, дамыту жөніндегі ұсыныстары мен ойларын ортаға салды. Сондай-ақ, бұл кездесудің екі жақты ынтымақтастықтың

берік іргетасы болып қаланына сенетінін жеткізді. Қос тарап, сондай-ақ, шешуді қажет ететін мәселелерді де талқыға салды. Аталған бағыттар мен мәселелер жөніндегі өз ойлары мен ұсыныс-пікірлерін делегацияның өзге де мүшелері жиын назарына ұсынды.

Университет басшылығы түрік бауырларымыздың мәдени-ғылыми ынтымақтастық аясындағы қарым-қатынасты нығайту мен түрлі іс-шараларды өткізуде өзара жәрдем берісу жөніндегі шақыртуларын қабыл алып, өздерінің де мүдделі екендіктерін жеткізді.

Жиын соңында тараптар естелік боларлық сыйлықтармен алмасты.

Бейбіт МЕКЕЕВ

РЕКТОРАТ

Жалғасы. Басы 1-бетте

Осы орайда мінбеге көтерілген Бірінші проректор Мұхамбетқали Мырзабайұлы ҚазҰУ-дың жылдар бойы қалыптасқан көшбасшылық орнын айта келе, жетістіктерді нығайта түсудің қажеттігін баса айтты. Үздік болу үлкен абыроймен қоса, асқан жауапкершілік жүктейтінін тілге тиек етті. Білім беру ісінің алдыңғы легіндегі университеттің оқытушылары мен тәлімгерлеріне де жоғары талап қойылары сөзсіз. Жиын барысында ҚазҰУ ректоры Ғалым Мұтанұлы Биылғы жылы индикативті жоспардың жана деңгейге көтерілетінін еске салды. Енді оқытушы-профессорлар қауымының еңбектері импакт факторы жоғары әлемдік журналдар мен ҚР БҒМ Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті ұсынған ғылыми басылымдарда жариялануы тиіс.

байланысты оқытушы-профессорлар қауымымен арнайы семинар өткізуді тапсырды. Сондай-ақ университет басшысы бұл шаралардан биылдан бастап ҚазҰУ-мен бірге ғылыми кадр дайындауға кіріскен ҚР БҒМ Ғылым комитетінің ғылыми-зерттеу институттары өкілдерінің тыс қалмауын ескертті. Сонымен қатар талқылау барысында өзге қаладан келген студенттерді жатақханамен қамтамасыз ету, ОЖСБ сынақ тестілеуінің орташа балын көтеру, студенттердің алыс шетелдерде өтетін халықаралық байқаулар, конференциялар мен олимпиадаларға қатысуы мен жетістікке жету, ОПК штаттық санына шаққандағы ғылым докторлары, кандидаттары мен Ph.D докторларының үлесін көбейту, мемлекеттік марапаттаулар мен халықаралық дәрежеде танылған оқытушылар санын арттыру, шетелдік студенттер мен оқытушылар тарту мәселелеріне назар аударылу қажеттігі айтылып, кенінен сөз болды.

Сондай-ақ күн тәртібінде университеттің

ҮЗДІК БОЛУ – ҮЛКЕН ЖАУАПКЕРШІЛІК

Ғылым әлеміндегі жетістіктерді жариялайтын әлемдік журналдарға арнап мақала жазу мәдениетін менгеріп, дәстүр қалыптастыру мәселесі ректорат мәжілісінде үнемі айтылып келеді. Соны жүзеге асыратын сәт туды. Ол кафедралар мен факультеттерге қойылар басты талаптардың біріне айналып, индикативті жоспардан көрініс тапты. Талқылау сәтінде Ғылыми-инновациялық қызмет жөніндегі проректор Тілекбай Сәбитұлы материалды Thomson Reuters, Scopus базаларына енетін журналдарға бағыттау талқылау сөз қозғады. Журнал тандауда Қазақстан ғалымдары жіберетін қателіктерге тоқталып, мәртебесі төмен фейктік журналдардан сақтану қажеттігін жеткізді. Бұл ретте ректор Ғалым Мұтанұлы проректорға ҚазҰУ ғалымдарының әлемнің жетекші журналдары талаптарына сай мақалалар дайындау және ұсынылатын журналдармен ақпараттандыру мәселелеріне

2014-2015 оқу жылына арналған кәсіби бағдар беру жұмысының жоспары және ОЖСБ сынақ тестілеуінің нәтижелері қаралды. Алғашқы сұрақ бойынша «Талапкер» кәсіби бағдар беру орталығының директоры Бақытжан Жолдыбайұлының хабарламасы тыңдалып, жана міндеттер жүктелді. Тестілеу бөлімінің басшысы Айгүл Ғабдоллақызы да кафедра мен факультеттердің мамандықтарға қатысты көрсеткіштерімен жете таныстырып өтті. Әр түрлі мәселелер қатарында журналистика факультеті деканы Сағатбек Медеубекұлының студенттік баспасөз орталығын құру туралы және Ғылым және инновациялық қызмет жөніндегі департамент директоры Алтынай Тоғамбаеваның Майндағы Франкфурт қаласында өткен халықаралық кітап жәрмеңкесі туралы ақпары тыңдалды.

Әйгерім ӘЛІМБЕКОВА

Крупнейший в мире издательский дом «Springer» презентовал книгу ректора КазНУ им. аль-Фараби академика Галыма Мутанова «Mathematical Methods and Models in Economic planning, Management and Budgeting». Мероприятие состоялось в рамках 66-ой международной книжной выставки «Frankfurter Buchmesse 2014» в Германии.

ПРЕЗЕНТАЦИЯ В ГЕРМАНИИ

«Frankfurter Buchmesse 2014» – крупнейшее международное мероприятие, которое направлено на презентацию достижений, обмен опытом и

Важным событием на выставке стало подписание Меморандума о взаимном сотрудничестве между Министерством образования и науки Республики Казахстан и международной компанией «Springer». Данное соглашение позволит обеспечить казахстанским ученым доступ к современной научно-технической литературе – книгам, журналам,

расширение границ сотрудничества университетов, мировых издательских домов и международных баз данных. Ежегодно в «Frankfurter Buchmesse» принимают участие организации из 100 стран мира и более 300 тысяч человек

материалам конференций и направлено на повышение качества научных исследований, проводимых учеными Казахстана.

Соб. корр.

18 қазанда сағат 8.00-ден 17.00-ге дейін ҚазҰУ қалашығында, Ө.А.Жолдасбеков атындағы Студенттер сарайының аумағында Алматы облысы, Қарасай ауданына қарасты шаруа қожалықтары өздері өндірген ауылшаруашылық өнімдерінің жәрмеңкесін өткізеді.

КҮЗГІ ЖӘРМЕҢКЕ

Тауар түрлерін сауда алаңына өндірушілер тікелей жеткізеді. Өнім бағалары нарықтық бағадан төмен. Университет аумағында аталған жәрмеңке биыл екінші мәрте ұйымдастырылып отыр.

Баға жағынан да, қолжетімділік жағынан да халыққа тиімді мұндай жәрмеңкелер былтырдан бері университет қызметкерлерін, оқытушыларын, студенттерді, сондай-ақ, оқу ордасы маңындағы қала тұрғындарын сапалы ет, сүт, жеміс-көкөніс өнімдерімен қамтамасыз ету мақсатында өткізіліп келе жатыр.

«Парасат» кәсіподағы

НОВАЯ СИСТЕМА ДИАГНОСТИКИ ЗАБОЛЕВАНИЯ ЧЕЛОВЕКА

В научно-исследовательском институте математики и механики КазНУ им. аль-Фараби разрабатываются и внедряются в практику инновационные технологии. Одной из них является новая система диагностики заболевания человека.

Огромная территориальная протяженность Республики Казахстан и малая плотность ее населения объективно не позволяют строить полнокомплексные лечебные учреждения и оснащать их полноценным медицинским оборудованием с хорошими профильными специалистами. Демографическое состояние страны, когда процент вышедшего на заслуженный отдых населения достаточно высок, когда высок процент детей дошкольного возраста, диктует необходимость как можно шире охватить эти поколения людей полноценным медицинским обслуживанием. Современное развитие информационной и телекоммуникационной технологии позволяет по-новому взглянуть на все те проблемы, которые существовали с незапамятных времен. К этим проблемам относятся широкий охват населения страны качественным медицинским обслуживанием, повышение статуса медицинских работников, раннее обнаружение заболеваний, обеспечение квалифицированным медицинским персоналом, недостатки в сфере менеджмента медицинским обслуживанием. Всеобъемлющее проникновение информационных технологий во все сферы человеческого бытия, создание новых технологий передачи информации и изображений, развитие Интернета и компьютерного оборудования позволяют по-новому мыслить и коренным образом менять свою психологию в обустройстве своей жизни. Это развитие напрямую коснулось и сферы охраны здоровья населения. В первую очередь это относится к профилактическим мерам и охране здоровья, когда каждый современный человек напрямую связывает свою успешность в жизни с состоянием своего здоровья и ежеминутно уделяет этому свое внимание. Поэтому для более эффективного влияния на этот процесс становится необходимым пропаганда здорового образа жизни и снабжение этого человека самыми новыми достижениями в этой области современного развития медицины во всем мире.

Перейдем к описанию конкретных вопросов дистанционной диагностики и попробуем описать, в чем, собственно говоря, состоит предлагаемый проект. В случае, когда к врачу приходит больной, то он сначала должен определить общие характеристики недомогания человека, которые определяются путем первоначального осмотра и опроса больного о его ощущениях при проявлении первичных признаков недомогания, измерении косвенных характеристик (температуры, давления, сдачи выделений на различные анализы и

пр.). При установлении примерного круга возможных признаков конкретной болезни круг исследований сужается и принимается решение о возможной болезни и ставится диагноз. Квалифицированность лечащего врача в этом случае будет определяться степенью адекватности поставленного диагноза с реальным заболеванием и назначением тех лекарственных препаратов, которые он считается эффективным при проведении лечения. Этот этап в общем курсе лечения является наиболее важным и ответственным. Совершенно ясно, что на этом этапе много сопутствующих отрицательных моментов, связанных, прежде всего, с качеством проведения требуемых анализов, с качеством применяемого инструментария раннего обнаружения заболевания (наличие и качество электронного оборудования, наличие квалифицированного медицинского персонала низшего уровня и т.д.). В этом первоначальном периоде диагностики все пункты предпринимаемых действий врача чрезвычайно важны: угадать по внешнему виду, по едва заметным признакам заболевания чрезвычайно сложно и это есть — искусство врача. Понятно, что именно на этом этапе требуется квалифицированная помощь опытных специалистов. У каждой болезни присутствуют ее первые признаки — симптомы, которые со временем выливаются в синдромы. На начальных этапах развития заболевания симптомы могут быть схожи при совершенно разных причинах и этиологии. Предлагаемая система дистанционной диагностики позволит избежать человеческого фактора в установке предварительного диагноза. Это будет достигнуто путем разработки специальных алгоритмов с учетом определенной симптоматики и стадии развития болезни. Естественно, база данных по симптомам и синдромам будут заимствованы из профессиональных литературных источников по медицине путем построения диалоговой системы. Пошаговая интерпретация симптомов заболевания будет способствовать решению вопроса о преддиагнозе с последующими рекомендациями по виду оказания медицинской помощи.

Как реально происходит автоматическая диагностика заболевания человека? В предлагаемом проекте предлагается мобильное дистанционное обращение за консультацией посредством смартфона, планшетного компьютера или сотового телефона. В этом случае пользователь набирает номер службы автоматического дистанционного преддиагностического центра. У него на дисплее появляются три флага: флаг Республики Казахстан, флаг Российской Федерации и флаг США, и ставится

вопрос, на каком языке больной будет вести диалог с системой и, возможно, ему будет представлена возможность указать на анатомическом образе человека место, на которое он жалуется. Второй вариант — он сразу переходит к письменному описанию своей жалобы, предварительно нажав на соответствующий флаг. На этом этапе построения системы не предусмотрена звуковая передача информации (В следующем релизе мы планируем снабдить систему модулем голосовой идентификации). Больной обращается к системе со своей жалобой на самочувствие, описывая свои признаки недомогания и болевые ощущения. По этим первоначальным сведениям система на основе своих сведений из базы данных проводит сравнительный анализ и вычисляет вероятности совпадения симптомов известных ему заболеваний (в математической статистике такой метод называется методом проверки гипотез), формируя на этом основании таблицу симптомов, показателей физико-химических, химико-биологических и медико-биологических процессов, протекающих, возможно, в данное время в организме обратившегося человека, и вероятности их совпадения с конкретными данными обратившегося человека. Ясно, что указанные данные должны быть представлены в виде диапазона возможных значений (в математической статистике они называются доверительными интервалами) и совпадение конкретных данных человека с имеющимися означает попадание их в эти интервалы. Понятно также, что чем полнее будут данные, представленные человеком, тем более правдоподобным будет проведенный анализ. На этом этапе не будет полной уверенности в результатах такого анализа. Поэтому, следующим шагом автоматической системы будет формирование списка вопросов к больному, и просьба предоставления дополнительных данных по количественной оценке его физического состояния. Формирование такого списка будет основано на вычисленных вероятностях по предварительному анализу: чем выше вероятность, тем выше возможность включения набора вопросов по этому фактору, которые заранее заготовлены и расположены в базе данных. После представления дополнительных данных автоматическая система проводит дополнительный анализ, совершая уже описанную процедуру. В конечном счете, цель системы определить место показателей и симптомов в иерархии взаимно связанных узлов. Конечно, это место будет определено с некоторой вероятностью и может оказаться на первых порах далеким от истины. Поэтому следующий этап диагностики системой состоит в изучении предистории заболевания и возможных путей дальнейшего его развития. Здесь нужен тонкий медицинский анализ: описание известных науке сценариев развития

наиболее вероятной болезни, имеющиеся медицинские прецеденты и т.д.. После такого анализа система по наиболее вероятной болезни, вычисленной в ходе ее работы и представленной в виде названной выше таблицы, ставит первоначальный преддиагноз. Если проведенную работу после подтверждения выданного преддиагноза практикующим узкопрофильным врачом-специалистом записать в специальном виде в базу данных, то система имеет возможность набирать статистику, которая позволит ему в дальнейшем самообучаться. Ясно, что чем более на раннем этапе развития болезни обратится человек к конструируемой системе, тем более успешным будет ее работа. При этом отдельным образом должны быть описаны приграничные симптомы и показатели физического состояния человека. В случае подтверждения предлагаемого описания, ему выводится перечень специалистов и специализированных медицинских учреждений, где он сможет получить качественную медицинскую помощь.

При проведении научно-исследовательских работ широко привлечены специалисты медицинских центров г. Алматы. В первую очередь, мы отметим специалистов Национального научного центра хирургии и внутренних болезней им. Сызганова, Национального центра кардиологии и внутренних болезней, Казахского национального медицинского университета им. Асфендиярова, Казахского института усовершенствования врачей и др.

Интерес к медицинской тематике, в частности, к медицинской диагностике, проявляется в мировой научной среде значительный. Так, например, имеются исследовательские группы в Сколково (Москва), в Новосибирском академгородке (Лаборатория «Intel»), в Минске (Институт прикладных наук), в Киеве (Институт кибернетики), в Институте высоких технологий в г. Хайфа (Израиль), в Южной Корее, Китае, Швеции, Испании, США. В ходе научно-исследовательских работ планируется широко использовать молодых специалистов, студентов старших курсов, докторантов PhD. Из приведенного выше описания задач, необходимого для успешного достижения цели проекта, вполне очевидно, что содержание проекта весьма емкое: много фактического материала, который должен быть внесен в базу данных. Мы уже перечислили весь комплекс задач, которые должны быть решены в ходе выполнения проекта. Эти работы связаны, как по медицинскому направлению, так и по программным средствам. Поэтому в силу новизны многих вопросов найдутся темы и для научных исследований молодых специалистов и докторантов.

А.А. БЕДЕЛЬБАЕВ,

зам. директора

НИИ математики и механики

Из глубины веков...

В Астане прошла международная научно-практическая конференция «Проблемы изучения истории Казахстана в русле идеи президента РК Н.А. Назарбаева «Маңгілік ел», организованная МОН РК, Комитетом Науки, Институтом истории государства. В ней приняли участие ученые дальнего и ближнего зарубежья, академических институтов, вузов РК.

С докладами выступили К.Н. Бурханов (С докладами выступили депутат мажилиса парламента К.Н. Бурханов, президент «АО КазГЮУ» М.С.Нарикбаев, директор центра Науки и культуры при Посольстве Украины в РК П.В.Токарь и многие другие.

Мною на пленарном заседании было подготовлено выступление по теме «Материалы Ватиканской Апостольской библиотеки по истории тюркского мира и Казахстана», где излагалось следующее. Крупнейшим суперэтносом рубежа античности и средних веков были турки – выходцы из глубин Центральной Азии. Ранняя история Казахстана – это часть глобальной тюркской истории. Здесь очень важно подробно изучать историю тюрков – гуннов, поскольку именно они стояли, начиная со второй половины IV в., во главе эпохального процесса в Азии и Европе, который называется Великим переселением народов. Оно явилось переломным этапом во всемирной истории в целом. С этого времени происходил синтез, интеграция общественных отношений, культур и традиций племен и народов, населявших евразийское пространство. Эти процессы имели многочисленные последствия для становления качественно новой для цивилизации и социокультурных отношений.

В Ватикане, в книгохранилищах и фондах Ватиканской Апостольской библиотеки (Biblioteca Apostolica Vaticana), занимающей первое место в Европе по древности и богатству манускриптов (рукописей) и библиографических редкостей, мною проделана значительная научно-поисковая работа. Так, выявлены новые источники материалы по истории Гуннской империи, Аварского и Тюркского каганатов, а также государственных и племенных образований на территории Казахстана в эпоху средних веков. Большая часть этих источников представлена исключительно на латинском языке.

Редкими источниками являются папская переписка, хроники, рассказы и записки путешественников, миссионеров и другие нарративные свидетельства, содержащие ценные сведения по истории гуннов, Тюркских каганатов, Дешт-и-Кипчака, Алтын Орды, интеграции Востока и Запада на Великом Шелковом пути. Все эти материалы я выявил в собрании манускриптов в зале рукописей Vaticani Latini (Латинское собрание).

Эти источники позволяют объективно воссоздать облик правителя Гуннской державы Аттилы, как крупного государственного деятеля, совершавшего великие деяния. С полным основанием могу утверждать, что Аттилу следует считать самой выдающейся личностью I тысячелетия. При нем военное искусство гуннов особенно продемонстрировало себя в ходе победных сражений с обеими Римскими империями. Аттила, выгодно отличался от своих современников – воителей, предпринимавших походы на Рим. Он проявил уважение к христианской религии и римскому папе. Поэтому не случайно и сейчас в главном христианском храме мира – соборе Святого Петра в Риме – можно увидеть изображения великого правителя Гуннской империи. Это

барельеф XVII века, выполненный скульптуром Алессандро Альгарди. На нем изображена историческая встреча Льва I с Аттилой в 452 г. Этот же сюжет запечатлен Рафаэлем в станце Элиодор.

Мною также обнаружено впервые очень важное по счету теперь уже третье изображение Аттилы в музеях Ватикана, которое не встречается до сих пор ни в одном издании, посвященном истории Гуннской империи и Рима. Речь идет об одной из галерей, входящей в состав музеев Ватикана. В отличие от приводимой в ряде изданий общеизвестной картины Рафаэля в Станце Элиодор (Stanza di Eliodoro), «Встреча Льва Великого с Аттилой», – на фреске, найденной мною, Аттила предстает перед нами сидящим на белом коне с золотой королевской короной на голове. Во всем его облике проглядывается победитель, покоривший Северную Италию. И тут мы просматриваем почтительное отношение папского престола к личности Аттилы, которое сохраняется вот уже в течение пяти веков.

Теперь о кипчаках. Один из стержней древнего этноса Центральной Азии казахов – кипчаки имели свою государственность и границы, которые назывались Дешт-и-Кипчаком. Это обширный регион: на Западе – Сырдария, на Востоке – Иртыш, на Юге – Семиречье, на Севере – Едил (Волга). В библиотеке Ватикана особое внимание я уделил сведениям европейских путешественников на Восток – Центральную Азию и земли восточнее от нее, т.е. Монголию и Китай. Это особый тип исторических источников, проливающий яркий свет на историю международных отношений, а также хозяйство и быт, социально-политические отношения, религию и нравы. Всего я указываю на наличие 126 имен, установленных мною, совершавших путешествия в Восточную и Центральную Азию, начиная с середины XIII и до середины XV века. Многие из них почти неизвестны.

Особую ценность для истории Казахстана, тюркского мира и Центральной Азии представляют переписка римских пап и ханов Золотой Орды. С содержанием отдельных манускриптов мне удалось ознакомиться. Однако эту работу следует продолжить далее.

Целый ряд источников материалов и новейшей литературы на европейских языках, по указанным выше сюжетам, почерпнут мною в крупнейшем университете мира Ла-Сапиенца (Sapienza Università di Roma), где обучается свыше 150 тыс. студентов, магистрантов и докторантов.

Указанные уникальные материалы, я считаю, несомненно, пополнят источниковый и литературный запас при написании обобщающих трудов по истории Казахстана и тюркского мира, а также всемирной истории.

К.Т.ЖУМАГУЛОВ,
д.и.н., профессор,
заведующий кафедрой всемирной истории,
историографии и источниковедения,
Почетный профессор Геттингенского
университета (Германия)

Творческая «лаборатория» классика национальной литературы М.О.Ауэзова складывалась постепенно. Неизменным оставался стиль самоиронии, что иллюстрируется смысловым наполнением псевдонимов («бүркеншік ат»), которыми Ауэзов подписывал публикации. Казахские литераторы – исследователи установили авторство Мухтара Ауэзова по таким его псевдонимам, как: «Қоңыр», «Айғақ», «Арғын», «Жаяу сал».

ИРОНИЧЕСКИЙ СТИЛЬ И ФОЛЬКЛОР В РАННЕМ ТВОРЧЕСТВЕ МУХТАРА АУЭЗОВА

Нами обнаружены рукописные списки (копии) публикаций Ауэзова, выполненных на латинице в фондах ЦНБ НАН РК (г. Алматы). Это папка под заглавием «QOĞA NASRÛTDÛN ƏNGİMELERİ» (Қыпавс: qara-ç ajav.)

Текстовый и визуальный анализ показал, что три юморески объединены одним персонажем, Ходжа Насреддин. Есть определенное сходство данного персонажа с небезызвестным Алдар Косе, однако имеются существенные отличия. К примеру, Ходжа Насреддин (Кожанасыр) более сдержан в поведении, он перемещается в этнографическом мире оседлого жителя (чаще на ишаке, нежели на лошади), ест плов, держит крупный рогатый скот, посещает базар, выращивает бахчевые.

Культура бытового юмора, иронии как жанр прозы, Ауэзовым в анализируемой его, прижизненной публикации, передана настолько мастерски, что возникает впечатление анимации сюжета. То есть, скупыми фразами создается завершенный образ Ходжи Насреддина.

По форме, краткости и смысловой нагрузке, «Қожа Насырдың әңгімелері»

Мухтара Ауэзова схожи со стилем «дзэн» в дальневосточной философии (Китай, Япония). Образ и проделки «Кожанасыр эпенді» в последующие годы стали объектом исследований целой когорты энергичных фольклористов. Архивы хранят их фамилии и имена, рукописи: Абубакир Диваев (1927); Жакан Сыздыков, Елубай Омирзаков (1941);

Полевые материалы, собранные Ауэзовым, посредством публикации в журнале казахской молодежи «Жас кайрат» в номере 5 за 1924 год, в те годы нашли благодарного читателя в лице студентов-казахов, обучавшихся в тот период в ташкентских училищах и вузах. Сам Мухтар учился в тот период в Ленинграде, общаясь с преподавателями, известными учеными-востоковедами, исследователями мировой культуры и словесности.

Псевдоним «Қара жаяу» – подражание псевдониму «Жаяу Муса» по форме и смыслу; самоирония, поскольку определение «Қара» созвучно с псевдонимом «Қоңыр» (смуглый, загорелый), которая часто употреблял Мухтар Омарханович по отношению к себе.

Фольклор стал для Ауэзова материалом для высмеивания эзоповым языком присущих людям недостатков, таких как: самовозвышение, мистика, алчность. В ранних «зарисовках» будущего классика много юмора и по-чеховски тонкого флера чудачества.

Г.К. МУКАНОВА,
к.и.н., доцент кафедры ЮНЕСКО,
международной журналистики и связи
с общественностью

ПРОШЕЛ НАУЧНЫЙ СЕМИНАР

На факультете журналистики КазНУ им. аль-Фараби прошел научно-исследовательский семинар по теме «Информационное общество: теории, концепции, исследователи». Данная тематика актуальна не только для магистрантов, докторантов, исследователей-коммуникологов, но и для всех, интересующихся проблемами развития современной цивилизации.

Двадцать-тридцать лет назад идея информационного общества (ИО), впервые упомянутая японскими исследователями, казалась далекой будущей целью, желаемым абстрактным будущим. В настоящее время – это уже конкретная реальность, модель общественного, экономического развития, социально-культурных перспектив. Яркий пример тому развитые и новые индустриально-развитые страны Европы, Азии, Америки.

Концепций, теорий, касающихся развития ИО, в настоящее время очень много. В XXI веке исследователи осмысливают, анализируют коммуникационные, технологические, культурные и социальные аспекты ИО через призму отдельно взятой страны, каждого региона в отдельности.

В начале XXI века прошел Всемирный Саммит по информационному обществу, который проводился в два этапа: в декабре 2003 года в Женеве и в 2005 году в Тунисе, где были приняты: Декларация принципов по основам информационного общества в XXI веке, План действий сотрудничества между правительством, частным сектором, гражданским обществом и другими сторонами. В заключительной «Декларации принципов» создание ИО позиционировалось как важнейшая задача нового тысячелетия, решение которой должно принести народам мира существенное улучшение качества их жизни и ее демократизации. Каждая страна выбирает свой путь развития ИО, свое видение этого общества будущего. Однако, несмотря на значительные различия, стратегия практической реализации новой политики в некоторых странах представляется схожей.

С докладами на научно-исследовательском семинаре магистрантов факультета журналистики КазНУ им. аль-Фараби выступили: Мустафина Айнура (2 курс), рассказав о теориях и концепциях ИО; об исследователях ИО Д.Бэлле, М.Кастельсе, И.Масуде рассказала – Мун Наталья (2 курс); концепцию «Третьей волны» научно-технического прогресса Э.Тодффлера проанализировала Алпысбаева Маржан (2 курс); о роли журналиста в информационном обществе рассказала Абдибек Жания (1 курс).

Данный научный семинар дал для молодых исследователей ориентир в изучении информационного общества, открыл новые информационные ресурсы, возможности в исследовании новой стадии общественного развития цивилизации, ИО – общества знаний.

С.Х.БАРЛЫБАЕВА,
д.и.н., профессор факультета журналистики
КазНУ им.аль-Фараби

Ажар АХМЕТҚЫЗЫ ЖҰБАНОВА,
Қазақстан Ұлттық Жаратылыстану ғылымдары Академиясының академигі,
биология ғылымдарының докторы, профессор:

“ӘКЕМНІҢ ТӘРБИЕСІ – ӨМІРЛІК БАҒДАРЫМНЫҢ ШАМШЫРАҒЫ”

– Сізді алдымен бүгінгі ұстаздар күнімен құттықтағым келеді! Жалпы, ұстаз – аумағы кең, зор мағынаға толы ұлы сөз. Бұл пікірге ешбір жанның қарсылығы жоқ деп есептеймін. Ұстаздар меркесімен қатар келген осы сұхбаттың басын өзіңіздің еңбек жолыңыздан, өміріңізден, отбасыңыздан бастасақ.

– Мен 1941 жылы соғыс басталар уақыттан бірнеше ай ертерек дүниеге келгенмін. Мұны мен неге айтып тұрсыз дейсіз бе, себебі жастайымнан қиыншылықты көріп өстім. Тамақ жетіспей, киерге киім болмай жүрген сәттер көп болғанымен, Аллаға мың да бір шүкір, ата-анам жақсы тәрбие беріп, білімді жастардың алдыңғы қатарына қосты. Мен отбасында 7-ші баламын: алғашқы бала аурушаң болып туылып, ерте қайтыс болып кетті. Менен 1 жас үлкен Сәуле есімді әпкем болған. Әкем оны жанына жақын тартатын және ылғи

сол туралы айтатын. Өзі әкеме қатты ұқсайтын. Әрі арамыздағы ең пысығы сол кісі болатын. Пысықтығы сондай, «Пионерская правда»

газетінен келіп интервью алып, жастайынан елге танымал қыз болған. Алайда, дүниеден ерте өтті.

Үлкен отбасында дүниеге келдім: ағаларым, әпкелерім бар. Әпкем Ғазиза Жұбанова мен 4 жасқа толғанда мектеп бітірген, бәріңіз білесіздер деп ойлаймын, қазақтың қызынан шыққан бірінші «Алтын белгі» иегері, сазгер, Қазақстанның және КСРО-ның халық артисі, ҚазКСР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, профессор. Мектеп бітірген соң Мәскеудегі музыкалық училищенен білім алуға жол тартты. Училищені аяқтаған соң, консерваторияға түсіп, оны да ойдағыдай тәмамдап шықты. 1945 жылы Қазақстаннан Россияға білім іздеп кеткен әпкем 13 жыл өткен соң ғана елімізге қайта оралды. Ата-анамыз бізге осындай, нақтырақ айтқанда, білім алып, барлық мақсаттарға жетіп болған соң ғана тұрмыс құру жайында жол көрсетті (күлді). Ғазиза Жұбанова ата-анамыздың осы тәлім-тәрбиесін ұстанып, сол 1958 жылы оқуын бітірісімен эзербайжан ұлтының азаматымен тұрмыс құрды. Әпкем де, жездем де өмірден өтті. Арттарында ізін жалғастырушы болып, 4 баласы қалды. Ал, ағам – Болат Ахметұлы әпкем екеуі егіз қозыдай болған. Бір-бірін қатты іздейтін. Сол әпкесі Мәскеуге кеткен соң Болат ағам да оқу бітіре салысымен,

әпкемнің артынан кетті. Содан соң сол Мәскеудегі Менделеев атындағы химия-технологиялық институтына түсті. 25 жасында кандидаттықты Мәскеу қаласында қорғап, 27 жасында Қазақстанға келді. Екінші ағам – Каир Ахметұлы мұнай институтына оқуға түсіп, үлкен мамандық иесі болды. Екі ағам да қазір доктор, ғалым, профессорлар. Сосын, Роза деген тағы бір әпкем болды. Пианиноға жақын болатын. Каир ағам екеуі қатар өсті. Ал мені, үйдің кенжесі болғандықтан, бәрі еркелететін, сондай бір қайта келмес қызықты шақтар еді ғой ол кездер...

Мен 5-сынып оқып жүргенімде Мәскеу мемлекеттік университетін салу басталды. Сол кезде «МГУ-ге түсемін» – деп алдыма мақсат қойып едім. Сосын, 58-жылы мектепті аяқтап, Мәскеудегі сол университетке барып, биолог болу мақсатымен емтихан тапсырдым. Оқуға түстім. Сонда оқып жүріп, үйдегі атаңмен (жары) жолықтым. 18 жасымда танысқаныммен, әкемнің тәрбиесін бойыма сіңіріп өскен мен, 21 жасқа аяқ басқанда ғана тұрмысқа шықтым. Қазір 2 қызым бар. Немерелерім бар. Екі жылға тарта уақыт осы биология факультетінде декан қызметін атқардым. Ал қазір, «Биотехнология кафедрасының» менгерушісімін.

– Ахмет ағаның отбасы туралы да айта отырсаңыз? Жалпы, кітаптар мен ғаламторда ол кісінің отбасы жайлы деректер тым аз кездеседі.

– Әкем 12 ағайынды. Көпшілік біле бермейтін бір сыр бар. Әкемнің үлкен ағасы болатын. Есімі – Құдайберген Жұбанов. Сол ағамыз өз заманында өте танымал тілші, ә д е б и е т ш і болған және айта кетерлік ерекшелігі – Құдайберген Жұбанов қазақтан шыққан бірінші профессор еді. Білікті маман ғана емес, 14 тілді жетік меңгерген ғалым. Ол кісінің тілді үйренудегі басты мақсаты – тілді зерттеу болды. 1936 жылдан бастап Құдайберген Жұбановты «Халық жауы» деген атпен қудалау басталды. Сол жылдан бері газеттер де ағамды жамандап жазып жатты. Сол бір жылдары отбасымызда ауыр кезеңдер болған іспетті. Ағамның 6 баласы болған. Ең кіші ұлы 1937 жылдың 13-қарашасында дүниеге келген, ал ағамды сол жылдың 19-қарашасында І. Жансүгіров, С. Сейфуллин сынды алаш арыстарымен бірге темір торға

қамаған. 1937 жылдың желтоқсан айында 38 жасқа толған ағамды 1938 жылы ақпан айында атып тастады. Атылғандығын біраз уақытқа дейін жасырса керек. Ағам сонда «ұлымның ең болмаса атын да білмей кеттім-ау» деп күйініпті. Шынында да, жаңа туған баласын қалдырып, түрмеге жол тарту ол кісіге де оңай болмағаны анық. Тағы бір айта кетерлік дерек, Алматыдағы бір атақты, бай кісі жер астынан саяжай салам деп, қазу жұмыстары жасалынып жатқанда жер астынан адам сүйектері шыққан. Сол жерден алаш арыстарының ғана емес, ағамның да сүйегі шыққаны дәлелденіп отыр.

– Сонда әкесіз қалған баланың тағдыры одан әрі қалай өрбіді ?

– Негізі, сол «үлкен әкеміздің» балалары мен біздің үйдің балалары қатар өстік. Бір үйдің баласындай күн кештік. Құдайберген Жұбанов түрмеге түскен соң, әйелі мен балалары Ақтөбеде болып, одан соң Алжир лагерінде болды. Біраз уақыттар өткен соң олар Алматыға келіп, біз бірге араласып кеттік. Дегенмен..., дегенмен, дүние есігін аша сала әкесіз қалған сол баланың өмірі басқа бауырларының өмірімен салыстырғанда қызығырақ әрі ерекше. Неге десеніз, алдымен ол бала туыла салысымен «репрессияға ұшыраған адамның баласы» атанды. Оның бір жаман тұсы: халық жауы атанған әкенің баласын ешбір жұмыс орнына қабылдамады. Біз бәріміз Мәскеуге барып түскенде, оларға ондай мақсатты іске асыруға шектеу қойылды. Соған қарамастан, әкем көмектесіп оларды оқытты. Баланың есімі – Асқар еді. Механика-математика саласында білім алғанымен, Асқардың жаны тілді зерттеуге тартты. Докторлық диссертациясын оқып шықтым, өте керемет жазылған. Диссертацияның басты идеясы: өзге тілді үйренудің тиімді жолын ұсынады. Жалпы шолып өтсем, кез келген тілді үйрену үшін сол тілдегі 100 сөзді білу жеткілікті деп түсіндіреді. Ол сөздер қарапайым сөздер емес, ғылым саласында, күнделікті өмірде, оқу орындары мен жұмыс кездерінде, көпшілік ортада жиі айтылатын 100 сөзді жіктеп, жоба ретінде ұсынған. Менің пікірімше, бұл жинақтамалар өте пайдалы.

– Ахмет аға кімді үлгі тұтты?

– Әкем қатты үлгі еткен тұлға – Құрманғазы болды. Құрманғазы туралы деректерді жинап, бірнеше кітаптар да шығарған. Мына менің қолымда тұрған «Композиторлардың өмірі мен творчествосы» деген жинағын да алдымен Құрманғазы бастаған.

– Жоғарыда айтып өттіңіз, «әкемнің тәрбиесі» деп, әкеңіздің сондай тәрбиесі сіздің санаңызда қаншалықты із қалдырды?

– Негізі, әкемнің әрбір айтқан сөзі, әрбір үйреткен тәрбиесі мен білімі мына менің санамда әлі сақтаулы. Сақталып қала да береді. Себебі, ата-анам берген тәрбиені мен өз қыздарым мен немерелеріме үйретуге тырысам. «Тәрбие» десе, алдымен еске түсетіні – билетсіз жүргенім үшін әкемнен ескерту алған күнім еді. Бала күнімде достарыммен ойнап жүріп, үйге қайтар тұста трамвайға мінітінбіз де билет алмай шығып кететінбіз. Бір күні әкеме келіп, сол нәрсені мақтанышпен айтып жатқанымда әкем маған зілді үнмен билетсіз жүрудің дұрыс еместігін ұқтырып еді. Сол күннен бері, тіпті, әлі күнге дейін мен билетсіз жүрмейтін болдым. Құдды бір, солай жаса-сам, әкем бізді сыртымыздан бақылап тұратын секілді көрінеді маған. Бұл да бір әкемнің тәрбиесінің жемісі деп ойлаймын және бір қызығы, біз сәнді киініп жүру немесе әдемілік үшін бет-әлпетке әртүрлі бояулар жағу деген әрекеттерден аулақ болатынбыз. Оқуға түскен жылы ғана әкемнің рұқсатымен шашымды қидырғаным есімде. Жалпы айтқанда, сол әкемнің тәрбиесін бойымызға сіңіріп өскен біз де, балаларым мен немерелерім де жаман болып өсті деп есептемеймін.

– Әкеңіздің мұрасын болашақ ұрпаққа жеткізу жолында қандай да бір жұмыстармен айналысып жатырсыз ба?

– Әрине... Осы сәтке дейін айналысып келгенмін. Айналысып жатырмын да. Айналыса беремін де. Себебі, әкемнен соңынан балалары қалса да, енді ол кісілер 80-нен асқан бейнетінің зейнетін көретін жаста. Ал, менің бұл жолда қажыр-қайратым жетерлік. Былтыр ғана бірнеше телеарналармен, газеттермен келісіп мақалалар жариялап, кішігірім кино түсіргенбіз. Биыл да сондай ірі жоба бар. Алла бұйыртып жатса, сол жобаларды бірге жүзеге асырамыз деген сенімдемін. Не дегенмен, қай заманда болмасын, қай кезеңде болсын, жастардың үні басым ғой. Сондықтан, сіздердей білуге, тануға, зерттеуге құлшынысы бар жастар барда кез келген істі жүзеге асыруға болады. Сіздердей ұрпақ тәрбиеленіп жатса, Ахмет Жұбановтың есімі халық санасында жаңғыра бермек!

– Сұхбатыңызға рахмет! Сізге үлкен шығармашылық табыстар тілейміз!

Сұхбаттасқан
Дина МҰРАТҚЫЗЫ, студент

Алғашқы ізденіс

Қазақ әдебиетіндегі ХХ ғасырдың екінші жартысынан бастау алған шоқантану ілімі – бүгінгі күні бір емес бірнеше ғылымға, атап айтқанда әдебиеттану, тарих, этнография секілді ұлттық құндылықтарымыздың бастауына айналды. Күрмеуге келмейтін қысқа ғана ғұмырында соңына мол мұра қалдырған ұлттық қайраткерді тек ғылыми зерделеумен ғана шектелсек, мәдениетіміз ойсырап тұрар еді. Сондай олқылықты болдырмаудың бірден-бір жолы – жан-жақты насихат. Осы тұрғыда ғалым-ағартушының көркем бейнесін жасау ісіне С. Мұқанов, С. Марков, И. Стрелкова сияқты жазушылармен қатар қазақ балалар әдебиетінің негізін салушылардың бірі Сапарғали Бегалинді айрықша атаған жөн.

Өкінішке орай, әдеби орта қазақ балалар әдебиетінің атасын ұмытуға бет алған сияқты. Осы орайда әл-Фараби университеті студенттерінің «100 кітап» жобасы аясында автор шығармаларын оқуы аса құптарлық деп есептейміз.

Қазақ балалар әдебиетінің атасы атанған Сапарғали Бегалин ағартушы-ғалымға арнаған повесін, «Шоқан асулары» деп атап, алғашқы басылымын «Жазушы» баспасынан 1971 жылы шығарды. Кітап екі бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімде бала Шоқанның қылықтары мен айрықша талабын суреттейді. «Мүсінші Мысық», «Ақын алдында», «Тұңғыш естелік», «Сонаршылар тобында», «Өрісті өнердің белгісі», «Нағашы ауылына саяхат», «Ұядан – ұлы жолға», «Жаңа достар арасында», «Дала сұңқары қиырға қарайды», «Аңсаған ауылға оралғанда», «Көңілсіз көріністен кейін», «Екінші қыста», «Аға достар арасында», «Есею жылдары» деген тарауларда Шоқан мінезінің қалыптасуын аңғартады.

Шығармасының көркемдік арқауына оқушыны тарту үшін қызықты оқиғалар ортасында Шоқанның іс-әрекетін,

қалыптасып келе жатқан мінез, машығын суреттегенде, жас оқырмандарды кейіпкерімен бірге талпынтады, сөйтіп шығарманың эстетикалық әсерін өсіріп отырады.

«Мүсінші Мысықта» Шоқанның балшықтан жасалған мүсіндерді жанды дүниедей көріп, қызықтауы ауылдың аңғал баласы емес, эстетикалық танымы қалыптаса бастаған кейіпті танып, ойлана қарайсыз. «Ақын алдында бөлімінде» Арыстан ақыннан Қозы Көрпеш жырын алғаш тындаған бала Шоқанның Баянға жаны ашып, көздеріне жас алған көпшіліктің бірі емес, Баян салдырған бейітті қандай екен деп құмартуынан сәулетшілікке бет бұрғанын аңғарасыз.

«Жеті жұрттың тілін біл» деген халық түйіні бала Шоқанды да ойлантпай өтпегенін, әр кезеңнің өз талабы бар деп түсінгенін аңғарамыз.

Шыңғыстың еркесі Жакыптың шыдамсыздығын айқын көрсеткенде автор негізгі кейіпкердің мерейін өсіру мақсатында емес, тарихи шындықтың шеңберінен алыстатпайды.

Автор осы шығармасын жазуды бастамас бұрын әбден дайындалған сияқты. Себебі Шоқан туралы ғылыми-зерттеу

еңбектермен шектеліп қалмай, жақсы білетін ағайын-туыстарымен кездесіп, құнды да, мәнді деректерді көп жинағаны аңғарылады. Шоқан туыстарының естеліктері, мұрағат құжаттарының барлығы болашақтағы Шоқан образының келе жатқанын аңғартады.

Автор бала Шоқанды «Нағашы ауылына саяхат» тарауында өз қатарынан ерекше зейінді, зерек етіп көрсетеді.

«Жаңа достар арасында» бөлімінде басталатын Сергей Сотников, Померанцев, Костылецкий, Карл Каземирович, Гутковский деген кісі аттары «Ғалым Шоқан» деп аталатын екінші тараудың соңына дейін жалғасады. Сергей Дуров, Капустин, Гасфорд, Хометовский, Густав Христианович, Фридрихс Петр Петрович, Семенов, Дмитрий Иванович Менделеев, Цириков, Демчинскийлер аттары Петербургке келгенде көбейіп, бейнеленулері қоюлана түседі. Алайда Шоқанның денгейі жаңа сипат ала бастайды.

Осы «Шоқан асуларында» кездесетін өзге ұлт өкілдері – болашақ ағартушы ғалымның төңірегі. Танысқан, табысқан, тілден бастап ғылым жолына түскенге дейін септігі тиген, тіпті кей сәттерде демеп жіберген достары – айтулы тұлғалар. Автордың тарих шеңберінен шықпай, нанымды суреттеуі – емес-емес хабары бар жас оқырмандар ғана емес, шоқантану іліміне үлес қосқандар да растайтын фактілер.

Шоқан Кеген бойындағы Албан руының «Кеген» деген таудың атауы қайдан шыққанын сұрағанда «қазақ сөзі емес, біздің бұрынғы жерлерді Жоңғар хандығы мекендепті. Олардың жерін қазақ-қалмақ

деп атайды. Сол елдің атауынан қалған көрінеді. Олар молдалардың үлкенін «Кеген» деп атайды екен. Содан «Кеген» деп атанып кетсе керек деген түсіндірменің тарихқа қатысы жоқ дей алмаспыз анық.

Балалар әдебиетінің ақсакалы атанған жазушының баланы баласынбай Шоқандай тұлғаны шығармасына арқау ете отырып, көркем шығармасында шежіре мен тарихты иірімін тауып өре білген.

Повесті зейін қойып оқи бастағанда оқушыны өз ынғайына бейімдеген шығарманың көленкелі тұсы да жоқ дей алмаймыз. Ол, әсіресе, бала Шоқанның мінезіне байланысты.

Шын мәнінде Шоқанның Омбыға барар алдындағы қарсылығы, әкесі Шыңғыстың жасаған жазасы сол күйінде берілгенде, ағартушы-ғалымның мінезі шынайы ашыла түсер еді. Бірақ «Шоқан оқулары» жарық көрген (1971) кезеңнің көркем шығармаға қоятын талаптарын жазушы Сапарғали Бегалин қалтқысыз орындаған. Ал алдағы уақытта Шоқан әр қырынан толық суреттеледі деп үміттенеміз.

К. АХМЕТ,

филология ғылымдарының докторы

Қазақтың тұңғыш ғалымы жайлы

САПАРҒАЛИ БЕГАЛИН – ӘДЕБИЕТИМІЗДІҢ ПОЭЗИЯ, ПРОЗА ЖАНРЛАРЫНДА ТАРТЫМДЫ, ТОЛЫМДЫ ШЫҒАРМАЛАР БЕРГЕН КӨРНЕКТІ СУРЕТКЕР. ОНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ САПАРЫНДА СУРЕТКЕР ҚАЛАМЫНАН ЖИЫРМАНЫҢ ҮСТІНДЕ ПОЭМА, ОННАН АСТАМ ПОВЕСТЬ, ЖҮЗДЕГЕН ӘНГІМЕ, БІР РОМАН, КӨПТЕГЕН ЕСТЕЛІКТЕР, ЗЕРТТЕУЛЕР, МАҚАЛАЛАР ТҮДІ.

Қазақ балалар әдебиетінің көрнекті өкілі Сапарғали Бегалиннің «Шоқан асулары» атты бұл шығармасында халқымыздың аяулы перзенттерінің бірі Шоқан Уәлихановтың балалық шағы, кадет корпусында оқыған жылдары, ғалым-жиһангез атанған кездері,

ғылымға көптеген жаңалықтар әкелген Жетісуға, Ыстықкөлге, Қашқарияға, Петербургке сапарлары, сол сапарда орын алған елеулі жайттар мен кездескен қиыншылықтары туралы мәліметтер кеңінен қамтылған. Бұл шығарма «Бала Шоқан» және «Ғалым Шоқан» деген екі

бөлімнен тұрады. Сапарғали Бегалиннің қазақ халқының аса дарынды ұлдарының бірі Шоқан Уәлиханов жайлы жазған повесі беймезгіл заманда туып, заманның қыспағына түскен, жарқын талантымен, алғырлығымен, бойындағы білімге деген ерекше құштарлығымен қараңғы түнекті жарып өтуге ұмтылған адамның өмірін, балалық, жастық шағын нанымды әңгімелейді. Жазушы ұлы Шоқанның адамгершілік, көпшілік, қайырымды мінездері арқылы тарих белестеріне көз жібереді, тарих пен адамның қарым-қатынасына, адам және оның өзін қоршаған ортадағы күресіне назар аударады. Шоқан бойындағы отаншылдық сезімнің туу, қалыптасу жолдарын бейнелейді. Шоқан Уәлихановты біз қазақтың тұңғыш ғалымы, ағартушы-демократ, жазушы-публицист, аудармашы, суретші, сонымен қатар тарих, этнография, археология, социология, экономика, филология саласында жемісті еңбек еткен зерттеуші, ғалым ретінде танимыз. Шоқан туралы басқа шығармаларда біз Шоқанды ғалым ретінде немесе жазушы-публицист ретінде танысақ, Сапарғали Бегалиннің бұл шығармасында біз Шоқан Уәлихановты барлық қырынан толық тани аламыз. Әсіресе, сапарда жүрген кездерінде әр қырынан таныла бастайды. Мысалға, Шоқанның суретшілік өнері балалық шағынан белгілі бола бастаса, ал

аудармашы, археолог ретінде шығарманың орта шенінен тани бастаймыз. Кейіннен әр елді аралап, сол елдімекендер жайлы сол елдің ел ағалары, ақсақалдарынан мәліметтер жинап, сол елдің этнографиясы, тарихы жайлы құнды ақпараттарды хатқа түсіріп отырған. Сонымен қатар Шоқанның білімге, ғылымға деген шексіз құштарлығын оқырманға жақсы жеткізе алған. Шығарманы оқи отырып өзіңнің де сол Шоқандай ғылым мен білімнің тұңғығына еніп кеткің келіп, ғылымға деген көзін ашылып, ынтыға түсерің сөзсіз. Сондай-ақ, осы шығарма арқылы Шоқанның орыс достарының барлығымен дерлік таныс боламыз. Ол азаматтармен қай кезде танысып, қандай жағдайда араласып, әрқайсысымен арақатынасы қандай болғандығы жайлы нанымды, нақты мәліметтерді көре аламыз. Орыс ғалымдары мен билік басындағыларының өзін мойындатып, қиын деген мәселелердің өзін қиындыққа мойымай шешкен Шоқан Уәлихановты қазақтың арасынан шыққан жарық жұлдыз, тұңғыш ғалым ретінде танығандықтары көңіліңді бір марқайтып тастайды. Шоқанға деген шексіз құрмет пен мақтаншыл сезімі алаулайды. Шығармада Шоқан өмірінің соңғы сәттеріне дейін баяндалмаса да, өзінің қысқа ғұмырында жеткен жетістіктері мен асқан асулары толығымен дерлік баяндалған. Сондықтан да, Сапарғали Бегалиннің «Шоқан асулары» атты шығармасы Шоқан және оның ғылымға сіңірген еңбегі туралы құнды мәліметтер көзі екені даусыз!

Әйгерім БЕКМҰХАМЕТОВА

29 қазанда «Қазақстан журналистикасының бүгінгі мен болашағы» атты республикалық ғылыми-практикалық конференция өтеді

Беделхан Ернар
ҚазҰУ-дың механика-математика факультетінің 1-курс студенті. Мамандығы - математика. Алматы облысы Ескелді би ауданы, Қарабұлақ ауылында дүниеге келген. Жетінші сыныптан бері өлең жазумен айналысқан. Мектеп оқушысы шағында Абай, Шәкәрім, Жансүгіров, Ескелді би оқуларына қатысып, жыр мұшайраларының жеңімпазы атанған. Өлең жазумен қатар домбырада ән айтады.

МҰҢЫМ

Сезесіңбе мұным бар көңілде бір,
Ойнама қызғандырып сезіммен құр.
Қасыңа біреу келсе қызғанамын,
Жүрегім әрең-әрең төзіммен жүр.

Мұным мені мүжидің азаптадың,
Асыр салдың санамда мазактадың.
Күлгеніңе берер ем бір жымып,
Әлемнің небір асыл ғажаптарын.

Қинайтынын білмеппін қатты мұнның,
Себептері болар ем шаттығыңның.
Қауыз жарған жүректе гүлім болғын,
Айналып шумағына тәтті жырдың.

Сен сөйлесең отырам самғағым кеп,
Өзінсіз тұман еді жан-жағым тек.
Сырымды айтар едім ашылып бір,
Ешкімнен таба алмай жүрмін жанға медет.

Көңіліме мұннан алып гүл екпе,
Сүрем өмір өзінсіз мен түнекте.

Мәңгі бірге қалмай-ақ қой қаласан,
Мұның қалсын азаптауға жүректе.

ҚАЗАҚПЫН!

Қазақпын мен, ренжитін насыбайға бір атым,
Қазақпын мен ары таза жанынан биік тұратын.
Түсінбеймін кейде бұралқы, ұры иттерді,
Намысын сатып бес тиын құнсыз қылатын.

Қазақпын мен бөрі мінез батыр халық,
Елімді бүкіл әлем жатыр танып.
Жанын қиған бабалар қанымын мен,
Аналар көз жасымын түскен тамып.
Жазира дала, кеуделі асқар таулары,
Бәрін шын сүйем орманы бакша баулары.
Бойыма Алла намысты от қып бергенде,
Күнә ғой оған арындып, лаулап жанбауы.

Жанамын әлі сөнбеймін тірі тұрғанда,
Қылмаймын кенде елімді әннен жырлан да.
Қазақпын нағыз, Алаштың рухы бойымда,
Намысың үшін шалынар едім құрбанға.

Білемін әлі алдымнан атар таң күліп,
Қазақ деп жырлаймын, жырымды мен таңға ұрып.
Намысың болса кеуденде әлі кішкентай,
Көгіңе көтер Қазақтың атын мәңгілік.

МЕҢІҢ ТІЛІМ

Уызын жарып, шыққанда алғаш діріл үн,
Бар әлем менің тілімде сөйлеп жібідін.
Тек менің тілім ең таза тіл кіршіксіз,
Қорғаушысымын жанымның емі, сырының.
Ақ сүтіменен сіңген бойға анамның,

Керегі жоқ байлығы басқа ғаламның.
Өз тіліммен "ана" деп айттым бірінші.
Жадында жатыр сол ұлы сөз санамның.

Бойыма сіңген бабамның тері, қанымен,
Ақындар алып жырлаған сені жанымен.
Бақытыма тілді теңеймін менде Мұқанша,
Күнім ең жылы, айым ең сұлу бағым ең.

Жылуың маған күннен де ыстық шынымен,
Халықтың рухы шындалады тек тілімен.
Тілімнен менің нәр алғың келсе егер де,
Қазақ деп сокқан, жүректен шыққан жырымды ем!

ХОШ МАХАББАТ

Айды алып берер ем сұра, гүлім
Хош махаббат жүрегім жыла бүгін.
Жолда кетіп барамын көңілдегі,
Шырақ сөнді, үзілді үміт, құлады күн.

Арманға барар едім өзінмен бір,
Өрнектеп сызар едім сезіммен гүл.
Хош махаббат өтер ем құлық болып,
Жадырата төгілсе көзіңнен нұр.

Болар едім ханзадан ақбоз атты,
Елемей ешбір жаман дақ мазакты.
Хош махаббат көріп ем жүрегіннен,
Қызға лайық әдемі нақ ғажапты.

Хош махаббат осымен үзілді арман,
Елестетем әдемі жүзінді алдан.
Өргеніп, өрт болып кетіп барам,
Сөне алмай қиналады сезім жанған.

ҚазҰУ – білімнің Хан Тәңірісі!

ҚазҰУ – жастар қалашығы. Өміріміздің ең қызықты кезеңдерінің куәсі болған, «таң атқанша таласып ұйықтамайтын, арманы мол студенттік шағымыз өткен қасиетті мекеннің біз үшін орны бөлек. Қала ішіндегі қалашықтан жылма-жыл талай дарын білім алып, талай талант түлеп ұшуда. Жалынды жастар, сан түрлі студент еліміздегі ең үздік оқу ордасы әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде өз болашағын жолға қойып, арман-мақсаттарының орындалуы үшін білім алуға. Олардың алаңсыз білім алуына, спортты сүйюіне, өнерін өрістетуіне барлық жағдай жасалған.

Досжан Балабекұлының фотосы

Әл-Фараби бабамыздың рухымен қуаттанған университет ұжымы осы күнге дейін тек қазақ еліне ғана емес, бүкіл шет елдерге танылды. Бүгінде ел мақтанышына айналған тұлғалардың көбісі дерлік осы оқу ордасының білімімен сусындап, қанаттанды. Талай профессор, ғалымдардың дәрістерін тындап, өз болашақтары үшін өнегелі тәрбие ала білді. Осы еңбегінің арқасында, мыңдаған таланттардың талпыныстарының нәтижесінде – ҚазҰУ-дың дәрежесі жоғары, мәртебесі биік. Алайда, бұл жетістіктер оңайлықпен келмегені анық. Арада өткен 80 жыл ҚазҰУ-дың өсіп-өркендеуі үшін тарихи кезеңге айналды. Осы 80 жылдық тарихында киелі қарашаңырақ қазақ ғылымының барлық саласының дамуына теңдессіз үлес қосты. Білім алған 4 жыл біз үшін тек қызықты, көңілді. Уақыт зымырап өтіп жатыр. Алайда, біз осы өткен уақытымыз үшін еш өкінбейміз. ҚазҰУ бізге таусылмас білім берді, айрылмас

достар сыйлады, есте қалар қызықты шақтарды жадымызда қалдырды. Осының барлығы үшін алғыс білдіреміз. Биыл біз үшін, жалпы қазулықтар үшін – айрықша жыл. Киелі қарашаңырақта үлкен той, үлкен мереке. Осы мерекемен қатар біз де осы қарашаңырақтан түлеп ұшқалы отырымыз. Өзіміз білім алған Экономика және бизнес жоғары мектебі, қаржы кафедрасының ұстаздары мен профессорларына, факультет деканы Баян Жүндібайқызы Ермекбаеваға алғыс айта отырып, болашақ талапкерлерді осы оқу ордасында өз білімін жетілдіруге шақырамыз. Қызықты өткен студенттік күндерімнің куәсі болған ҚазҰУ-ымыз мәңгі жүрегімізде!

Жанболат МАРАТОВ,
Жансерік ӘМІРЖАНОВ.
экономика және бизнес жоғары мектебінің 4-курс студенттері

Бас ием саған, ҚазҰУ!

Алматы... Әл-Фараби атындағы студенттер қалашығы. Оқу ғимараттары, Ө. Жолдасбеков атындағы Студенттер сарайы, зәулім-зәулім студенттік үйлер... Табиғатын айтсаңызшы, ауасы қандай тап-таза! Бұл – білім қуған жас талапкерлер ордасы. Мектеп қабырғасынан осы университеттің биология факультетін биология ғылымының негізін салушы ғалымдардың дәріс оқитын орталығы деп білген мына мен үшін, қара шаңырақ астында білім нәрімен сусындау теңдесі жоқ бақыт болатын. Қара шаңырақтың қоластына жиылған жиырма мыңға жуық ізденушінің талабын тау шыңына өрлетер жағдайдың барлығы да жасалған. Осылайша, қара шаңырақ ҚазҰУ-да оқу Алланың маған берген жақсы сыйы деп білемін. Сонау балалық балғын сезіммен болашағымызды елестеткен әл-Фараби атындағы ҚазҰУ қалашығында білім іздеп, білікті маман боламыз деген арман 4 жылды артқа тастатыпты. Сол уақыттар аралығында, талай-талай қуанышымызға куә болған ыстық ұя – білім ордасы кимас сырласымызға айналғандай. Білім нәрімен сусындатып, болашағымызға бағдар берді. Міне, бәрін айт та, бірін айт, 80 жасты да бағындырған әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті – саған тілер тілектер, саған айтар алғыстар, саған келіп бас иер азаматтар санында есеп жоқ. Соның бірі, өзіннен биылғы 2014 жылы түлеп ұшпақ мына – Мен! «Ұяда не көрсен, ұшқанда соны ілесін» деп тауып айтқан қазақ халқымыздың сөзіне – Біз дәлелміз. Сені әлі де талай белестерден, биік шындардан көреміз деп сеніп, бағындырар белес пен асырар тауына бір тамшыдай болсын өз үлесімізді қосуға әрқашанда дайынбыз!

Ботагөз ҮСПБЕК,
биология және биотехнология факультетінің 4-курс студенті

Жалғасы. Басы 1-бетте

СЕРПІН БЕРЕР СОНЫ БАСТАМА

Атап айтқанда, студент жастар, жыл өткен сайын республикалық, тіпті, халықаралық ауқымдағы сайыстарда белсенді өнер көрсетіп, аталған жетістіктерге өзіндік үлестерін қосуда. Сондықтан, сіздерден шебер ойындар мен асқақ жеңістер күтеміз», – деген тілегін айтты.

Бұдан кейін сөз кезегі тиген Қазақстан Футбол федерациясының төрағасы В. Катков турнирдің оқушылар мен жалпы жастар арасындағы бұқаралық спорттың дамуына серпін берер шара екендігін айта келіп, бұл жарыстың студент-жастарға жасалып отырған үлкен мүмкіндік екендігін, іріктеу турларынан кейін көзге түскен үздік ойыншылардың

ішінен іріктеліп, ұлттық құрама сапына да қабылдану мүмкіндігі барын ескертіп өтті.

Шара барысындағы өзгеше бөліп айтар жаңалық – министр А. Сәрінжіпов осы турнирдің ашылу салтанатына арнайы шақырылған, таяуда ғана Оңтүстік Корея жерінде дүбірлеп өткен XVII жазғы Азиада ойындарында республика құрамасы сапында табысты нәтижеге жетіп, жүлдегер болып оралған ҚазҰУ-лық чемпион-студенттерді марапаттады. Оңтүстік Кореяның Инчхон қаласында 45 мемлекеттің командасы қатысқан айтулы жарыста Қазақстан өз рекордын жаңғыртып, барлығы 84 медаль, соның ішінде 28 алтын, 23 күміс және 33 қола жүлдені қанжығаларына байлаған

болатын. Еліміздің құрамасы жалпы командалық есепте Қытай, Оңтүстік Корея және Жапониядан кейінгі төртінші орынды иемденген еді. Ал, Ұлттық құрама сапында университетіміздің түлектері мен студенттері қатарынан 17 адам өнер көрсетіп, 5 алтын, 4 күміс және 4 қола медальды алқаланып қайтты. Олардың қатарында ерекше атап, мақтан етер азаматтарымыз – дзю-до күресінен алтын медаль иегері Елдос Сметов пен суға жүзуден 3 алтынды қанжығасына бөктерген Дмитрий Баландин!

Әрі солармен қатар, жеңіл атлетикадан халықаралық дәрежедегі спорт

шебері, сырықпен секіруші Никита Филиппов, қазіргі заманғы бөксайыстан халықаралық дәрежедегі спорт шебері Ксения Александрова, семсерлесуден халықаралық дәрежедегі спорт шеберлері Юлия Живица мен Эльмир Әлімжанов, дзю-до күресінен халықаралық дәрежедегі спорт шебері Мариан Ордабаев, жеңіл атлетикадан халықаралық дәрежедегі спорт шебері, эстафеталық жүгірістен (4x100 м) күміс жүлде иегері Виктория Зябкиналарға Азиада ойындарының ұйымдастырушылары тағайындаған жеңімпаздар дипломдары табыс етілді.

Азамат Талантұлы Смағұлов,
физика-техникалық факультеттің
Ікурс студенті, ҚазҰУ
құрамасының ойыншысы:

Жалпы, жақсы ойын болып жатыр. Құрама сапына келуімнің өзі кездейсоқтау болды. Біздің бірінші курс студенттері арасында іріктеу жүргізілді де, мен ойламаған жерден құрама сапына алындым. Біздің алғашқы қарсыласымыз – Қазақ ұлттық техникалық университеті мықты команда болып шықты. Шабуылдарын шеберлікпен ұйымдастыра біледі. Өздері ұйымшыл екен.

Дамир Мейрамулы Оразаев,
физика-техникалық факультеттің
3-курс студенті,
ҚазҰУ құрамасының ойыншысы:

Футболдан Студенттер лигасының құрылғандығы өте құптарлық шаруа екен. Жоғарыдағы ағаларымызға көп рахмет айтқым келеді. Барлық жастар атынан. Өзімнің арманым – Университетіміздің құрамасының сапында жақсы ойын көрсетіп, шетелге шығып, солардың жасын алаңдарында өнер көрсетсем деймін. Ал, мына ұйымдастырылып жатқан Студенттер лигасының тұңғыш турнирінде біздің алдымызға қойылған басты мақсат – қалай да 1-орынды жеңіп алып, желтоқсан айында Астанада өтетін шешуші додаға қосылу. Оған қол жеткізерімізге бек сенімдімін.

Педро Визуэтэ Кастро,
химия және химиялық
технологиялар
факультетінің магистранты:

Ойын әуелде тең басталған болатын, ал, соңғы голдарды салауатты бәсекелестік рух ауанындағы құмарлыққа еніп кеткеннен соң барып соқтық. Жалпы, лига құру идеясы біздің алдымыздан өз күш-қуатымызды көрсетуге үлкен мүмкіндіктер ашады. Өйткені, бұл жерде анағұрлым биік мақсаттар қойылады, себеп те бар – республика чемпионы болу.

Дайындаған **Бейбіт ТӨЛЕГЕНҰЛЫ**

Суреттерді түсірген **Досжан БАЛАБЕКҰЛЫ**

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:

Әл-Фараби атындағы
Қазақ ұлттық
университетінің
ректораты

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Бас редактордың міндетін атқарушы: **Бейбіт МЕКЕЕВ**
Жауапты хатшы – **Дариға АМАНГЕЛДИЕВА**
Тілшілер: **Әйгерім ӘЛІМБЕКОВА, Ақмарал ҚУАНЫШЕВА**
Дизайнер – **Досжан БАЛАБЕКҰЛЫ**
Корректорлар: **Гүлмира БЕКБЕРДИЕВА, Әйгерім ИМАНҒАЛИЕВА**

МЕКЕНЖАЙЫ:

050040, Алматы қ., әл-Фараби даңғылы, 71,
ректорат, 11-қабат, №1104 бөлме.
Байланыс телефоны:
377-33-30, ішкі: 11-94,
тікелей: 377-31-48.

Электронды мекенжай:
kazuniver-gazeti@mail.ru

Газет редакцияның компьютер орталығында тіріліп,
беттелді. "Гамма-принт" баспаханасында
(Райымбек даңғылы, 369) басылды.
Тел.: 8 (727) 247-98-30, 247-98-31

Бағасы келісім бойынша.

Таралымы 1000 дана.
Тапсырыс № 1285

- Жарияланған мақаладағы автор пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді.
- Редакцияға түскен қолжазба қайтарылмайды, үш компьютерлік беттен асатын материалдар қабылданбайды.
- «Қазақ университетіне» жарияланған мақала көшіріліп басылса, сілтеме жасалуы міндетті.
- Жарнама мәтініне жарнама беруші жауапты.